

BREDE SCHOLEN IN NEDERLAND

JAARBERICHT 2002

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Bevindingen	7
2.1	Brede scholen in Nederland	8
2.2	Wat zijn brede scholen?	12
2.3	Waar staan brede scholen?	18
2.4	Doelen	20
2.5	Communicatie en draagvlak	23
2.6	Projectorganisatie	24
2.7	Rolverdeling	26
2.8	Financiering	28
2.9	Resultaten	30
2.10	Knelpunten	31
3	Trends	35

BREDE SCHOLEN IN NEDERLAND
JAARBERICHT 2002

1 INLEIDING

Opdracht

Onderzoeks- en adviesbureau Oberon brengt in opdracht van de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten jaarlijks de stand van zaken rond brede scholen in Nederland in kaart.

In het onderzoek gaat het om systematische registratie en beschrijving van brede school ontwikkelingen in alle Nederlandse gemeenten. Gemeenten waar sprake is van brede school ontwikkeling worden jaarlijks geënquêteerd. De uitkomsten van het onderzoek worden in jaarberichten gepubliceerd¹. Het eerste jaarbericht is in 2001 verschenen².

Werkwijze

Gezien het longitudinale karakter van het onderzoek is voor het tweede jaarbericht dezelfde werkwijze gevolgd als de eerste keer. Ter voorbereiding hebben we een inventarisatie uitgevoerd van reacties en verbetervoorstellen door middel van een analyse van de respons op de enquête in 2001 en een inventarisatie van reacties op het jaarbericht 2001. De uitkomsten hiervan zijn in de vorm van verbeterpunten aan een panel van landelijke deskundigen³ voorgelegd. De uitkomsten hiervan hebben geleid tot de uitbreiding van de vragenlijst met het oog op verbreding en verdieping van het onderzoek. Daardoor kunnen in dit tweede jaarbericht een aantal facetten van brede scholen nader worden belicht.

De dataverzameling heeft in twee ronden plaatsgevonden. De eerste ronde (november 2001) betrof een screening onder alle gemeenten in Nederland. Daarbij is per fax of telefonisch nagegaan in welke gemeenten brede scholen zijn of worden ontwikkeld. In de tweede ronde (januari 2002) zijn gemeenten waar sprake is van de ontwikkeling van brede scholen nogmaals benaderd. Aan een vertegenwoordiger van de gemeente (bijvoorbeeld een hoofd afdeling onderwijs of een gemeentelijk projectleider) is een semi-gestructureerde vragenlijst voorgelegd. Dezelfde vragenlijst

¹ Daarnaast is er aanvullend onderzoek uitgezet. Zo is er onder meer onderzoek gedaan naar verschijningsvormen van de brede school in het voortgezet onderwijs (in voorbereiding, publicatie verwacht in oktober 2002).

² Oberon (2001). Brede scholen in Nederland. Jaarbericht 2001. Utrecht: Oberon.

³ Samenstelling van het panel: Marinus de Bruijn (gemeente Overbetuwe), Gerard van de Burgwal (Van de Burgwal consultants), Ignas Ceulemans en Marijke Swinkels (Open Wijk-school de Klumpert in Nijmegen), Ilonka Lourenz (gemeente Amersfoort), Dick Mulder (gemeente Hogeveen), Paul Platt (gemeente Haarlem).

1 INLEIDING

is tevens voorgelegd aan een bestuurlijk vertegenwoordiger van één van de betrokken instellingen (bijvoorbeeld een bestuurder of directeur van een school, peuterspeelzaal of kinderdagverblijf). Bij gemeenten die niet tijdig schriftelijk hebben gereageerd, is een verkorte versie van de vragenlijst telefonisch afgenomen.

Respons

Net als vorig jaar is in de eerste ronde een respons van 100% gerealiseerd: alle gemeenten⁴ in Nederland zijn bereikt. Daarvan gaven 281 gemeenten aan dat er sprake is van een brede school ontwikkeling. Deze gemeenten zijn in de tweede ronde opnieuw benaderd. Een aantal verviel als respondent, omdat het bij nader inzien slechts om voornemens ging. In totaal bleken 268 gemeenten bezig te zijn met het ontwikkelen van brede scholen, waarvan 156 de vragenlijst schriftelijk of elektronisch hebben ingevuld. Bij 63 gemeenten die niet hebben gereageerd is telefonisch een verkorte versie van de vragenlijst afgenomen. Uiteindelijk zijn bij 219 gemeenten gegevens verzameld (een respons van 82%).

Van de instellingen zijn 244 vertegenwoordigers benaderd. Dit is minder dan het aantal gemeenten, omdat niet elke gemeente al een contactpersoon vanuit de betrokken instellingen had. Op verzoek van gemeenten zelf zijn in sommige gevallen meerdere vertegenwoordigers benaderd. In totaal hebben 90 instellingen gerespondeerd (een respons van 37%). Deze respons is wel aanzienlijk hoger dan vorig jaar, maar ligt nog steeds een stuk lager dan bij de gemeenten.

Overigens hebben sommige gemeenten en instellingen de vragenlijst niet volledig ingevuld. Daardoor liggen de responspercentages van de beide respondentgroepen bij enkele vragen op een iets lager niveau.

⁴ In december 2001 waren er in Nederland in totaal 504 gemeenten. Na de gemeentelijke herindelingen bleven er in 2002 nog 496 gemeenten over

Representativiteit

Op basis van de responsgegevens kunnen we vaststellen dat het jaarbericht wederom een volledig dekkend beeld geeft van de ontwikkeling van brede scholen in Nederland. Van alle gemeenten is immers bekend of zij al dan niet gestalte geven aan brede scholen. Bij ruim driekwart van de gemeenten die werken aan brede scholen zijn meer gedetailleerde gegevens verzameld. Deze respons is niet selectief wat betreft landsdeel, provincie, gemeentegrootte en stedelijkheid⁵ van gemeenten. Dat betekent dat het jaarbericht een zeer representatief beeld geeft van de ontwikkeling van brede scholen in Nederlandse gemeenten, zoals die door vertegenwoordigers van gemeenten zelf wordt waargenomen. Het beeld dat zij schetsen kan bovendien genuanceerd worden aan de hand van de uitkomsten van de consultatie van vertegenwoordigers van instellingen.

De bevindingen van dit jaar kunnen goed vergeleken worden met die van vorig jaar. De gemeenten die in 2002 werken aan de totstandkoming van brede scholen verschillen namelijk niet noemenswaardig van die in 2001 voor wat betreft landsdeel, provincie, gemeentegrootte en stedelijkheid.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 treft u de bevindingen aan. De gegevens die we bij vertegenwoordigers van gemeenten hebben verzameld, vormen de basis voor de hier gepresenteerde bevindingen. Daar waar opvattingen van vertegenwoordigers van scholen en instellingen een afwijkend beeld te zien geven, worden de betreffende bevindingen apart weergegeven en toegelicht. Als er ten opzichte van 2001 sprake is van relevante verschillen, maken we daar expliciet melding van. Met het oog op de onderlinge vergelijkbaarheid van de jaarberichten zijn de indeling en volgorde van het jaarbericht 2001 gehandhaafd. Er worden gegevens van verschillende aard gepresenteerd. Hoofdzakelijk gaat het om antwoorden op gesloten vragen. Deze gegevens zijn kwantitatief en worden waar mogelijk in absolute aantallen gepresenteerd. Daarnaast gaat het om antwoorden op open vragen. Deze kwalitatieve gegevens zijn zoveel mogelijk gecategoriseerd en worden in de vorm van percentages gepresenteerd. Daar waar ook de telefonische respons van gemeenten in de berekening is meegenomen, is dat in de tekst vermeld. Ook als vragen door een aanzienlijk deel van de respondenten niet zijn ingevuld, wordt daar in de tekst expliciet melding van gemaakt. In hoofdstuk 3 vatten we de belangrijkste trends nog eens voor u samen.

⁵ Bron achtergrondkenmerken gemeenten: CBS statline, gegevens over 2001.

2 BEVINDINGEN

In dit hoofdstuk presenteren we de uitkomsten van het onderzoek. Achtereenvolgens komen de volgende onderwerpen aan de orde:

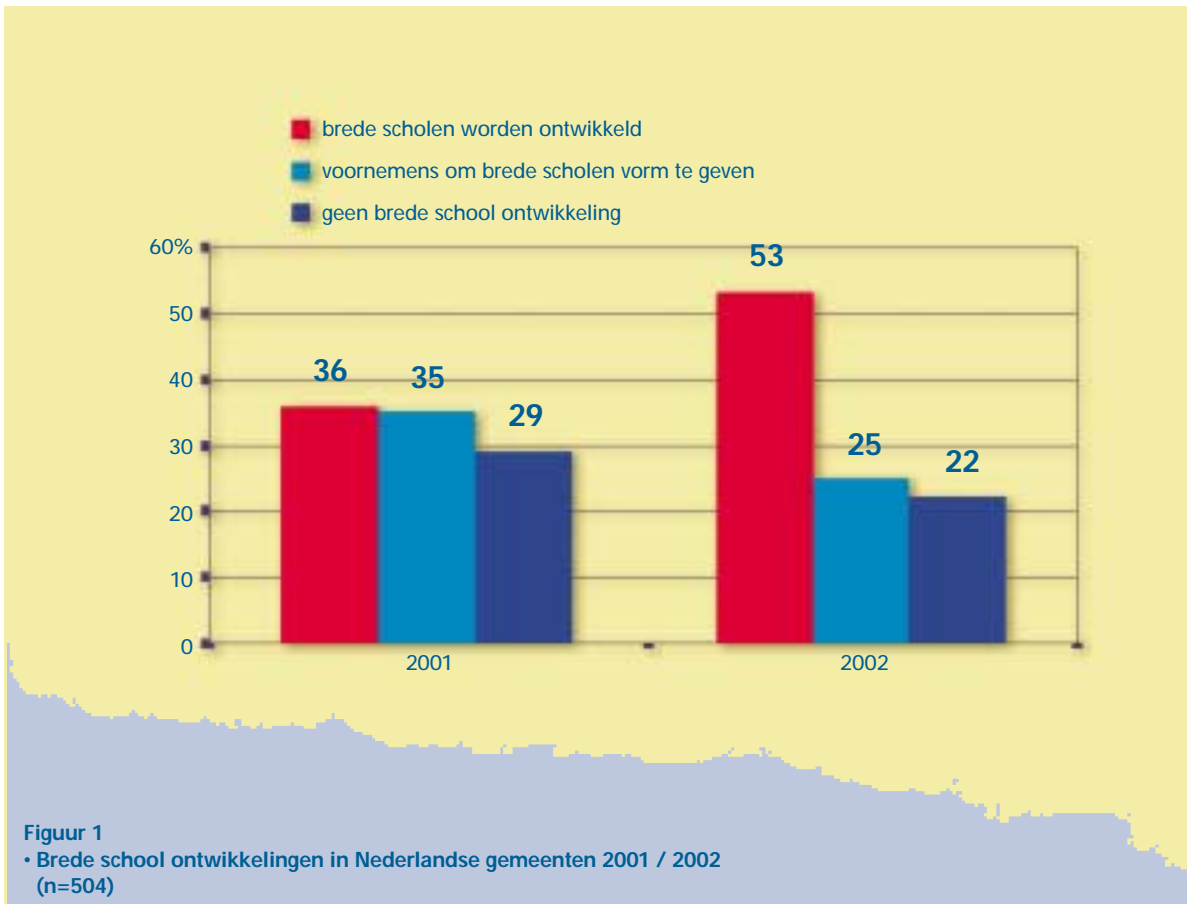
- Brede scholen in Nederland
- Wat zijn brede scholen?
- Waar staan brede scholen?
- Doelen
- Communicatie en draagvlak
- Projectorganisatie
- Rolverdeling
- Financiering
- Resultaten
- Knelpunten

2.1 BREDE SCHOLEN IN NEDERLAND

De opmars van brede scholen zet door

Het aantal gemeenten dat besluit om één of meerdere brede scholen te realiseren, neemt hand over hand toe. In 2002 werken 268 Nederlandse gemeenten (53%) aan de totstandkoming van brede scho-

len. Vorig jaar waren dat er nog maar 179. Een kwart van de gemeenten (25%) is van plan de ontwikkeling van brede scholen op korte termijn te starten. Het aantal gemeenten dat helemaal geen plannen heeft met brede scholen is ten opzichte van vorig jaar nog verder terug gelopen (22%).

In heel Nederland

Brede scholen verschijnen in alle provincies in gelijke mate en zowel in de steden als op het platteland.

In elke provincie werkt ongeveer de helft van de gemeenten aan de totstandkoming van brede scholen. Alle grote gemeenten⁶ geven vorm aan brede scholen. Van de middelgrote gemeenten is het merendeel hier mee bezig (70%) of heeft voornemens daartoe (24%). Van de kleine gemeenten is ruim eenderde (36%) bezig en heeft meer dan een kwart (28%) voornemens om brede scholen vorm te geven.

Grotere gemeenten lijken meer brede scholen te (willen) realiseren dan kleinere gemeenten⁷. Van de kleine gemeenten wil de meerderheid (67%) één brede school realiseren. De middelgrote gemeenten willen meestal één (36%) of twee (35%) brede scholen tot stand brengen. De meerderheid van de grote gemeenten (65%) wil vijf of meer brede scholen realiseren.

Recente ontwikkeling

De ontwikkeling van brede scholen is rond 1995 van start gegaan in Groningen en Rotterdam. In de daaropvolgende jaren traden enkele tientallen gemeenten in hun voetsporen. Landelijk bekend zijn bijvoorbeeld Beesel, Den Haag, Haarlem, Nijmegen, Tilburg en Utrecht. Vanaf 2000 volgden andere gemeenten massaal hun voorbeeld. Gezien het feit dat de ontwikkeling in veel gemeenten recent is gestart, wekt het geen ver-

wondering dat het gros van hen nog bezig is met voorbereidende werkzaamheden, zoals visie-ontwikkeling (53%), projectorganisatie en -planning (53%), informatie en communicatie (47%) en financiering (45%). In veel minder gemeenten ligt de nadruk in het proces op consolidatie (11%) en evaluatie (11%).

Deze stand van zaken wordt weerspiegeld in de besluitvorming van gemeenteraden. Er zijn vooral besluiten genomen over intenties om de ontwikkeling van brede scholen in te zetten (84%), planning en uitvoering (69%), personele organisatie (63%) en het tijdelijk beschikbaar stellen van financiële middelen (60%). In veel mindere mate heeft er besluitvorming plaatsgevonden over structurele financiering (24%), beheer en exploitatie (20%) en evaluatie (15%).

Steeds meer brede scholen operationeel

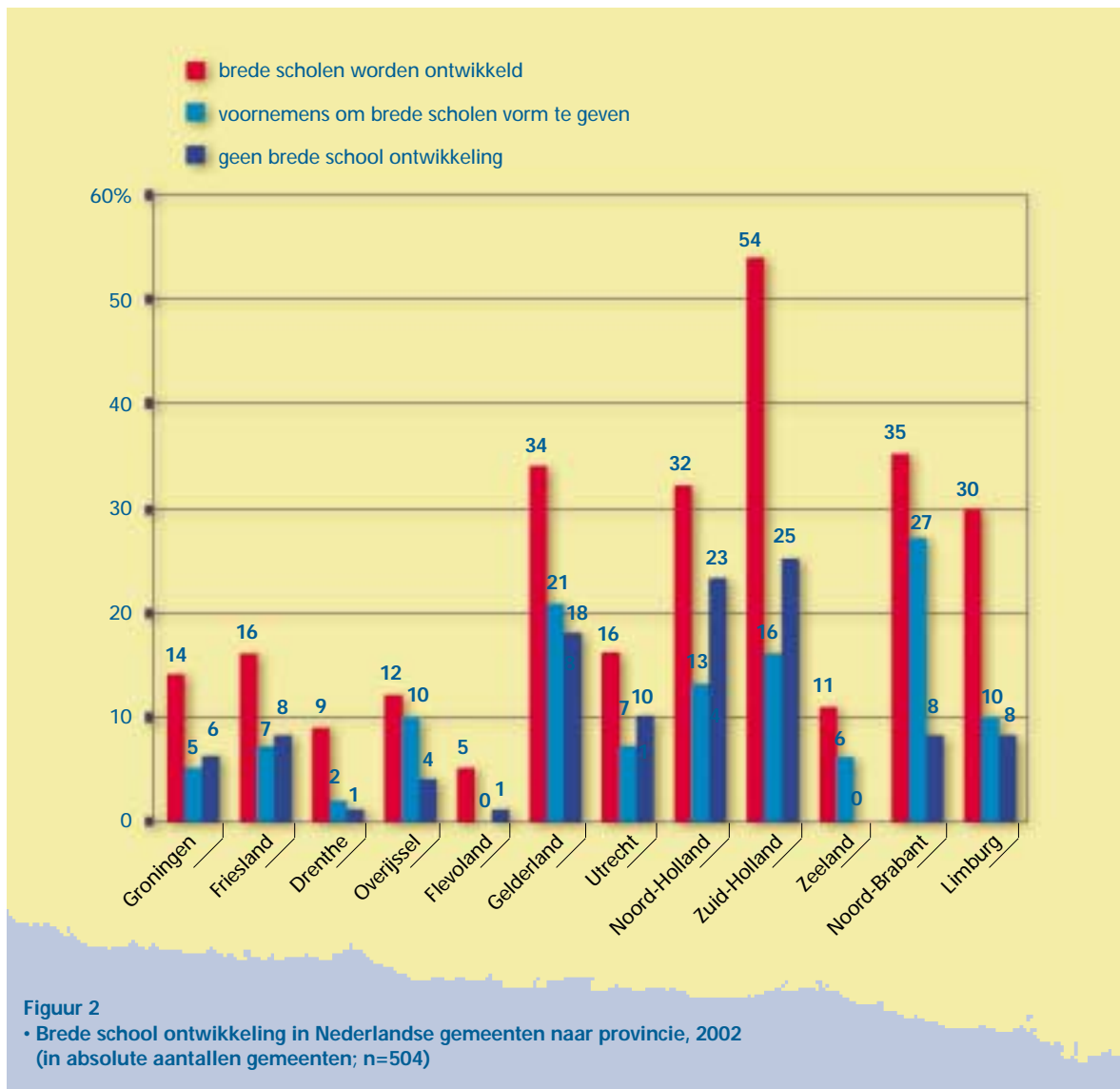
In januari 2002 waren er in Nederland bijna 450 brede scholen operationeel. Dat aantal wordt de komende jaren waarschijnlijk verdubbeld. De gegevens zijn niet van alle gemeenten voorhanden maar voorzichtige schattingen wijzen uit dat er nog voor 2010 een kleine 1000 brede scholen in bedrijf zullen zijn.

De reeds functionerende brede scholen zijn te vinden in een beperkt aantal gemeenten. De meeste gemeenten (66%) die brede scholen ontwikkelen, zijn nu nog bezig met de voorbereidingen voor de start van de eerste brede school.

⁶ Groot = 100.000 inwoners of meer (de G25); middelgroot = 20.000 tot 100.000 inwoners; klein = 20.000 inwoners of minder.

⁷ Correlatiecoëfficiënt is 0,5.

2 BEVINDINGEN

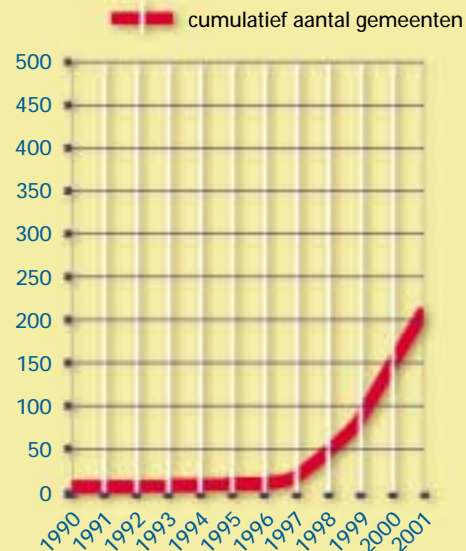

Hoog ambitieniveau

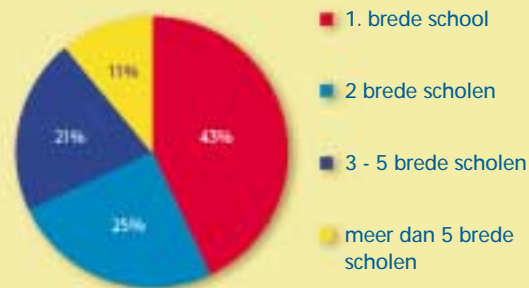
Gemeenten willen de brede scholen in hoog tempo tot stand brengen. Uiterlijk in 2005 wil meer dan tweederde (69%) zover zijn. In 2010 willen ook de overige gemeenten hun doelstellingen op dit vlak gerealiseerd hebben. In eerste instantie start men bescheiden. Bijna de helft van de gemeenten (43%) wil om te beginnen één brede school realiseren en ook de in de overige gemeenten beperkt men zich veelal tot maximaal 5 brede scholen. Uit nadere analyse blijkt dat hoe groter de gemeente is, hoe meer brede scholen gerealiseerd lijken te worden⁸. Van alle kleine gemeenten wil meer dan tweederde (67%) één brede school tot stand brengen en bij tweederde van de middelgrote gemeenten gaat het er om één (36%) of twee (35%). Daarentegen wil 65% van de grote gemeenten meer dan vijf brede scholen realiseren.

De uiteindelijke ambities reiken echter duidelijk verder. De meerderheid (62%) van de gemeenten wil in de toekomst in elke wijk minstens één brede school realiseren. Veel gemeenten (58%) vinden zelfs dat uiteindelijk alle scholen breed zouden moeten worden. Maar in vergelijking met vorig jaar zijn er nu ook meer tegenstanders van die gedachte (van 21% naar 34%).

⁸ Correlatiecoëfficiënt is 0,5.

Figuur 3
• Jaarlijkse toename aantal gemeenten met brede school ontwikkeling, 2002 (cumulatief aantal, n=210)

Figuur 4
• Aantal te realiseren brede scholen per gemeente, 2002 (n=194)

2.2 WAT ZIJN BREDE SCHOLEN?

Samenwerking is hét kenmerk van brede scholen

Op de vraag 'Wat is voor u een brede school?', antwoorden zowel gemeenten als instellingen: *inhoudelijke samenwerking tussen scholen en instellingen*. Daarnaast – maar veel minder prominent – worden kenmerken genoemd als een breed en samenhangend aanbod, huisvesting van voorzieningen onder één dak en multifunctioneel ruimtegebruik. Ook de wijkgerichtheid van de voorzieningen wordt als kenmerk genoemd, waarbij de vertegenwoordigers van instellingen de participatie van ouders en wijkbewoners benadrukken.

Gericht op jonge kinderen en hun omgeving

In de programmering ligt het accent op kinderen van 0-12 jaar. De meeste aandacht gaat uit naar kinderen in de basisschoolleeftijd. Daarnaast richten brede scholen zich op ouders en in mindere mate ook op tieners en buurtbewoners.

Combinaties van onderwijs, opvang, zorg, sport en cultuur

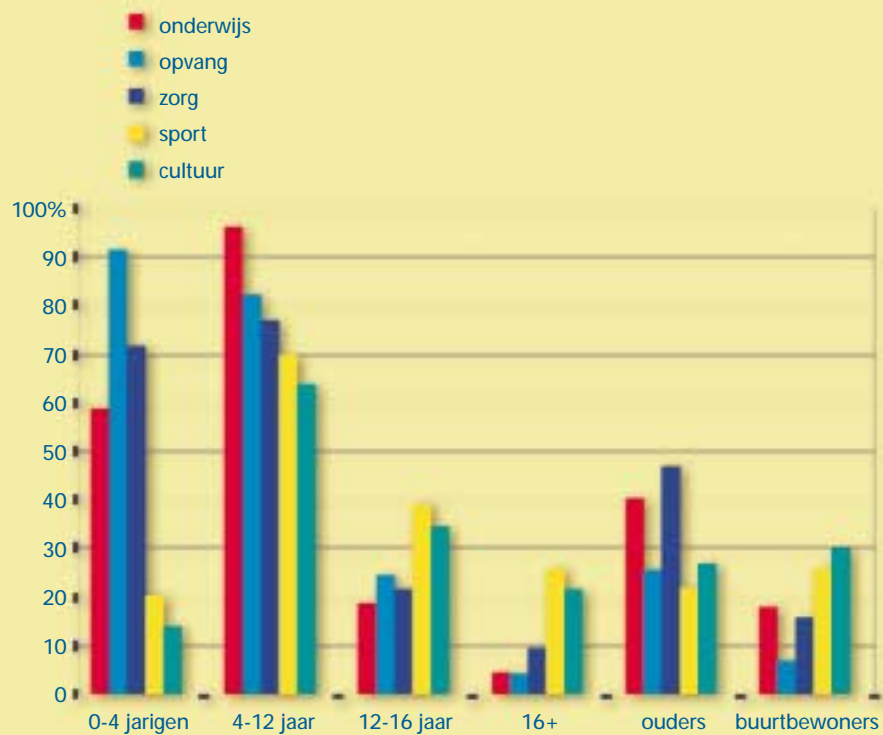
Bij de 0-4 jarigen ligt het accent op opvang en zorg, maar daarnaast is onderwijs nadrukkelijk in beeld. Ten opzichte van vorig jaar is het aanbod voor 0-4 jarigen op alle drie de gebieden zichtbaar vaker genoemd (stijgingen van respectievelijk 9, 15 en 14%).

Voor de 4-12 jarigen wordt een divers aanbod gerealiseerd waarin alle facetten van brede scholen aan bod komen. Onderwijs komt het meest nadrukkelijk naar voren. Maar daarnaast wordt er ook veel opvang, zorg, sport en cultuur geboden. Opvangmogelijkheden voor 4-12 jarigen zijn ten opzicht van vorig jaar gestegen (met 9%). Nadere analyse wijst uit dat het bij opvang vooral gaat om tussenschoolse- en naschoolse opvang (beide in 82% van de gemeenten). In mindere mate wordt ook opvang vóór schooltijd genoemd (45%).

Zowel op brede scholen in sociaal-economisch sterke wijken en nieuwbouwwijken als op brede scholen in achterstandswijken wordt geïnvesteerd in extra opvang voor 0-12 jarigen. In brede scholen in sociaal-economisch sterke wijken en nieuwbouwwijken is meer aanbod van opvang voor 4-12 jarigen dan in achterstandswijken (van 78% naar 90%). In sociaal-economisch sterke wijken en nieuwbouwwijken gaat het hierbij meer om opvang voor schooltijd (van 33% naar 47%) en in achterstandswijken om meer tussenschoolse opvang (van 74% naar 92%).

Voor de 12-16 jarigen en de 16-plussers hebben brede scholen aanzienlijk minder te bieden. Het accent ligt op sportieve en culturele activiteiten. Daarbij moet worden aangetekend dat er meer accent op sport is komen te liggen (stijging van ruim 10%).

Ouders zijn wat nadrukkelijker in beeld. Bij hen ligt het accent op zorg en educatie. De aandacht voor buurtbewoners is beperkt. In de activiteiten ligt de nadruk op sport en cultuur.

Figuur 5
• Doelgroep en aanbod, 2002 (n=104-135)

Accenten in de programmering

Aan de respondenten is gevraagd het aanbod van de brede scholen in hun gemeente nader te specificeren. Uit de analyse van de gegevens komt een viertal clusters⁹ van activiteiten naar voren.

De meest in het oogspringende facetten van het aanbod van brede scholen zijn samen te vatten onder de noemer *doorgaande educatieve lijnen*. Daarbij gaat het om kindvolgsystemen, doorlopende programma's voor kinderen van 0-6 jaar (in het kader van voor- en vroegschoolse educatie) en doorgaande taallijnen. Voor brede scholen in achterstandswijken maakt dit pakket een vast onderdeel uit van de programmering. Maar ook in andere wijken krijgt het prioriteit. Daarnaast maakt *vrijtijdsbesteding* nadrukkelijk deel uit van de programmering. Hierbij gaat het vooral om culturele activiteiten (waaronder bibliotheekbezoek, muziek, dans, theater), sportieve activiteiten en ICT. In veel mindere mate worden ook film, video en fotografie genoemd. Vrijtijdsbesteding is aan de orde op brede scholen in alle wijken.

Een derde cluster betreft aanbod op het gebied van *gezin en opvoeding*. Kenmerkend hiervoor zijn schoolmaatschappelijk werk, opvoedingsondersteuning en het bieden van een ontmoetingsplek. Ook het consultatiebureau maakt daar – zij het minder vaak – deel van uit.

Een vierde cluster van activiteiten zou getypeerd kunnen worden als *extra zorg*. Daarbij gaat het in ieder geval om bezoek aan de schoolarts, maar

ook de opvang van mogelijke voortijdig schoolverlaters, een spreekuur van de wijkagent en activiteiten voor senioren kunnen in dit cluster ondergebracht worden.

Basisschool, peuterspeelzaal en kinderopvang vormen het hart van brede scholen

De samenwerking tussen basisscholen, peuterspeelzalen en de kinderopvang vormt het hart van brede scholen. Deze drie sectoren nemen in de meeste gemeenten actief deel aan de ontwikkeling van brede scholen. Openbare basisscholen zijn vaker van de partij dan hun protestants christelijke – of katholieke collegae.

Welzijn veelvuldig van de partij

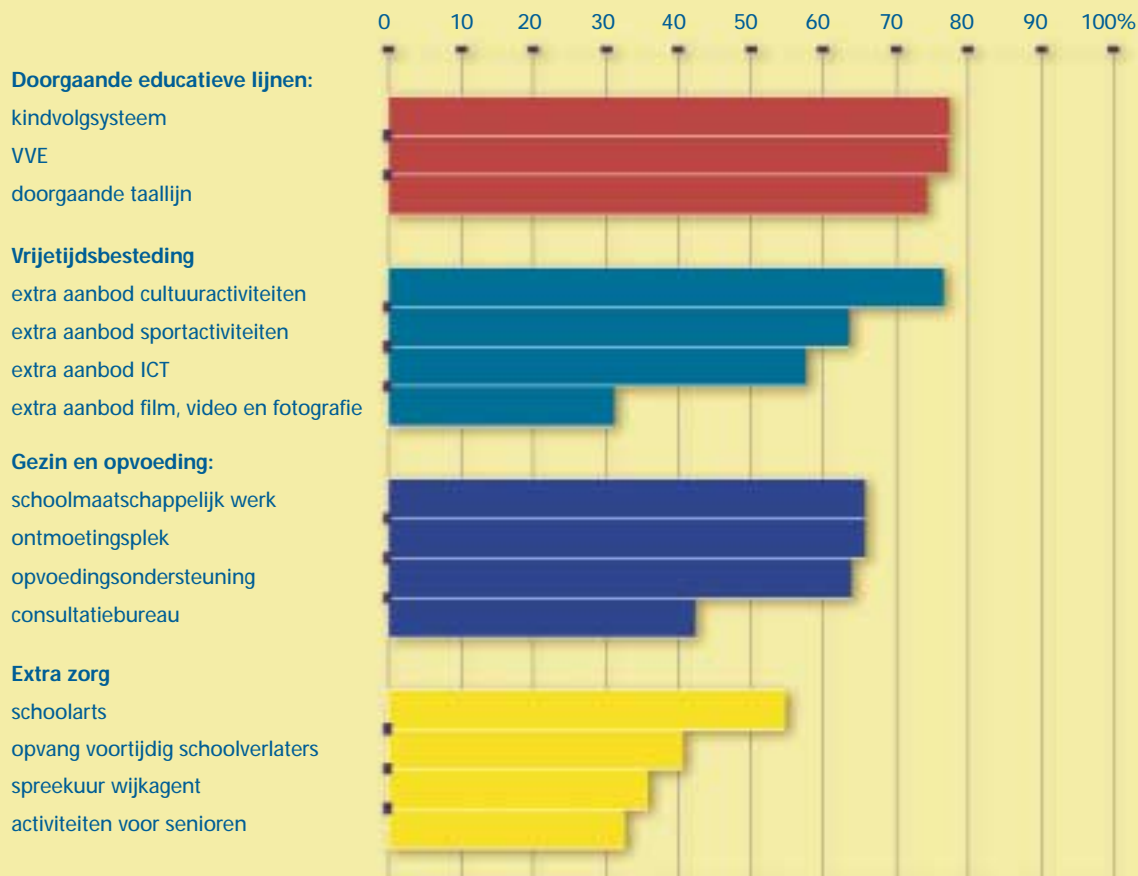
Welzijnsinstellingen zijn in het merendeel van de gemeenten van de partij. Meestal is het welzijnswerk in die gemeenten actief betrokken bij de ontwikkeling van brede scholen.

Zorginstellingen schuiven aan

In toenemende mate gaan instellingen uit de zorgsector (onder andere Thuiszorg en GGD) deel uitmaken van brede scholen. Daarbij gaat het met name om consultatiebureaus, schoolartsen en (school)maatschappelijk werk. Hun deelname is ten opzichte van het vorig jaar bijna verdubbeld.

⁹ Uitkomst van een exploratieve factoranalyse; Cronbachs alpha is voor alle vier dimensies groter dan 0,8.

Figuur 6
 • Clusters van activiteiten 2002
 (in percentage gemeenten waar minimaal maandelijks sprake is van betreffend aanbod; n=114-146)

Bibliotheek neemt voortouw in de culturele sector

Van de culturele instellingen is de bibliotheek de meest actieve partner. Muziekscholen en centra voor kunst en cultuur blijven enigszins achter.

Sportverenigingen blijven achter

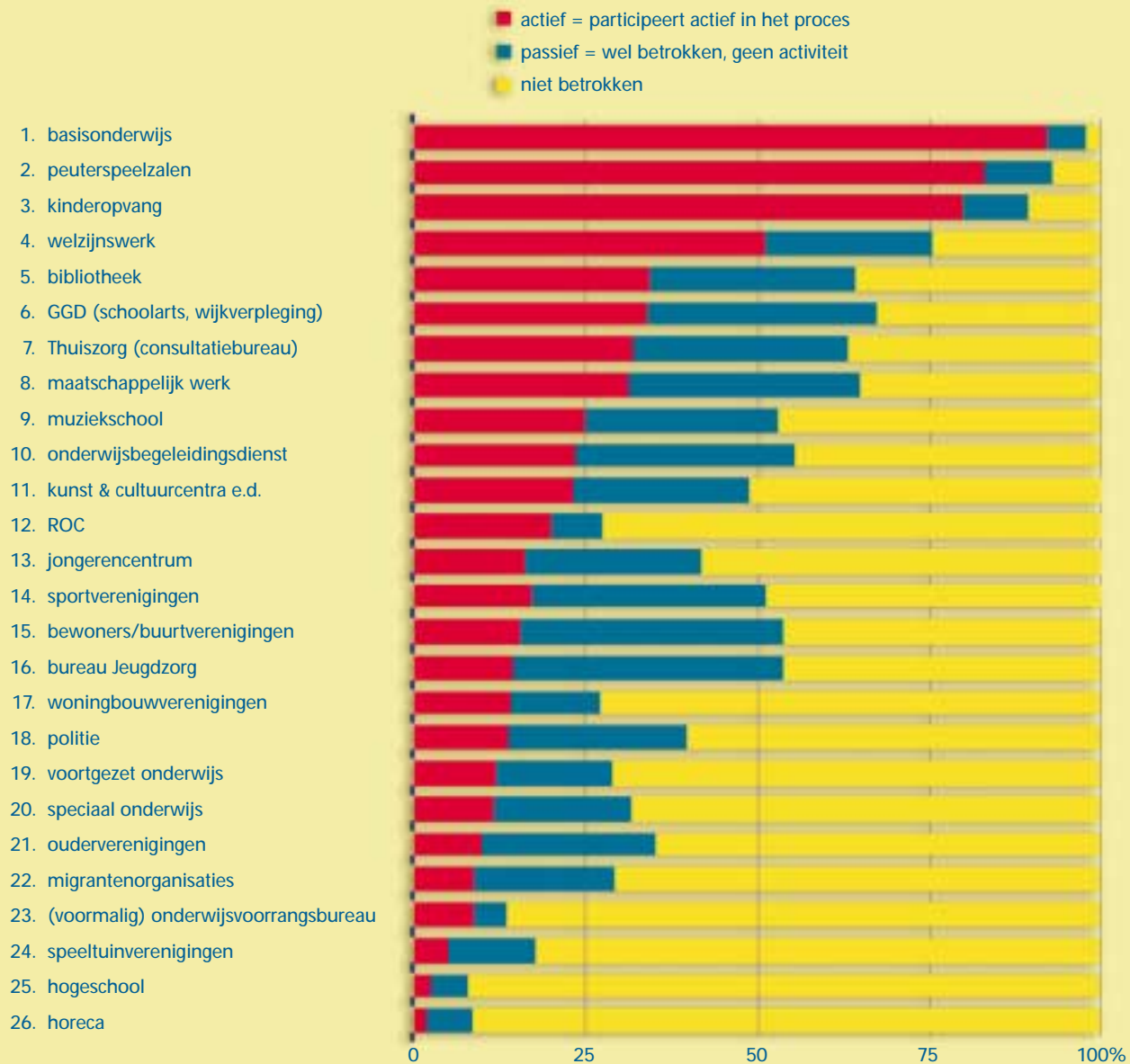
De actieve participatie van sportverenigingen is nog beperkt. Dat is opvallend gezien de groeiende rol van sport in de programmering van brede scholen.

Voortgezet onderwijs in beweging

Het voortgezet onderwijs heeft een nog relatief bescheiden positie in de ranglijst van partners. Toch is er in het voortgezet onderwijs wel beweging waarneembaar. Het aantal gemeenten waar het voortgezet onderwijs actief deel neemt aan de ontwikkeling van brede scholen is ten opzichte van vorig jaar verdubbeld. Daarbij gaat het zowel om inhoudelijke samenwerking als om multifunctionele huisvesting. De nadruk ligt op het vmbo; havo en vwo zijn iets minder vaak in beeld.

Ook in het speciaal onderwijs meer activiteit

Het speciaal onderwijs geeft vrijwel hetzelfde beeld te zien als het voortgezet onderwijs. Ook daar is sprake van toename van actieve betrokkenheid, met name in het speciaal basisonderwijs.

Figuur 7
 • Ranglijst van partners in brede scholen, 2002 (n=114-146)

2.3 WAAR STAAN BREDE SCHOLEN?

	operationeel	in voorbereiding	totaal
Achterstandswijk	332	89	421
Sociaal-economisch sterke wijk	14	40	54
Herstructureringswijk	28	39	67
Nieuwbouwwijk	16	58	74
Dorpskern	30	128	158
Totaal ¹⁰	420	354	774

Figuur 8
• Aantal brede scholen (operationeel en in voorbereiding) naar wijk/kern, 2002 (n=198-206)

¹⁰ Niet alle responderende gemeenten hebben de betreffende gegevens aangeleverd. De totalen in deze tabel vallen daarom lager uit dan de in paragraaf 2.1 vermelde cijfers

Veel brede scholen operationeel in achterstandswijken

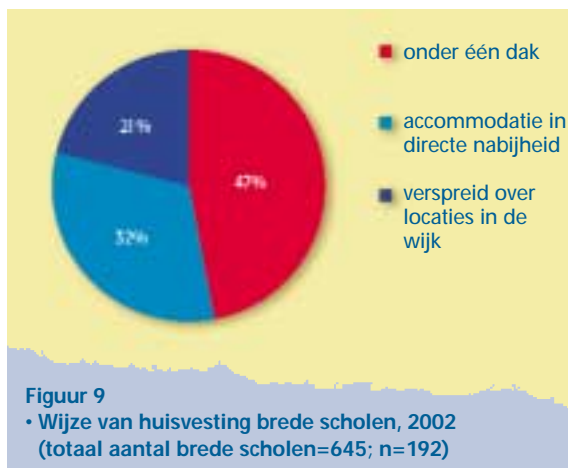
Tot nu toe zijn de meeste brede scholen gerealiseerd in achterstandswijken in stedelijke gebieden. Het merendeel van alle operationele brede scholen (79%) is daar te vinden. De overige brede scholen zijn verdeeld over dorpskernen, herstructureringswijken, nieuwbouwwijken en sociaal-economisch sterke wijken.

Vooraf in dorpskernen zijn brede scholen in voorbereiding

Brede scholen op het platteland zijn in opkomst. Ruim eenderde (36%) van alle brede scholen die worden voorbereid, zijn gepland in dorpskernen. Ook nieuwbouwwijken, herstructureringswijken en sociaal-economisch sterkere wijken beginnen aan een inhaalslag.

Huisvesting bij voorkeur in multifunctionele accommodaties

Voor ongeveer de helft van de gemeenten en instellingen waren huisvestingsproblemen en mogelijkheden voor nieuwbouw mede aanleiding om de ontwikkeling van brede scholen in te zetten. De helft van de brede scholen is – of wordt – gehuisvest in nieuwe (25%) of aangepaste gebouwen (25%). De andere helft krijgt vorm in bestaande gebouwen (42%) of in een combinatie van bestaande gebouwen en nieuwbouw (8%).

Huisvesting in multifunctionele accommodaties (meerdere voorzieningen onder één dak) heeft de overhand. Daarbij zijn vrijwel altijd de basisschool en de peuterspeelzaal van de partij en vaak ook de kinderopvang. Ongeveer de helft van de brede scholen vindt onderdak in een multifunctionele accommodatie (47%) en eenderde krijgt vorm in een cluster van voorzieningen op loopafstand (32%). De overige brede scholen (21%) zijn – of worden – gehuisvest in locaties verspreid over de wijk.

2.4 DOELEN

Doelen worden aangescherpt

Gemeenten geven steeds meer blijk van uitgesproken opvattingen over de doelen die zij met brede scholen voor ogen hebben. Daarmee lijken gemeenten in te willen spelen op diverse ontwikkelingen in de samenleving, variërend van de groeiende behoefte aan dagarrangementen tot en met de roep om meer kansen voor kinderen in achterstandswijken.

In de doelenlijstjes van gemeenten is een duidelijke rangorde waarneembaar. Ook wordt zichtbaar dat zij doelen van uiteenlopende aard formuleren.

Kind centraal

Inhoudelijke doelen waarin het kind centraal staat, krijgen prioriteit. Dat blijkt uit de top drie van doelen die gemeenten en instellingen als zeer belangrijk beschouwen:

1. ontwikkelingskansen van kinderen vergroten;
2. doorgaande ontwikkelingslijnen realiseren;
3. sluitend netwerk rond het kind creëren.

Nadere analyse wijst uit dat deze doelen zowel voor brede scholen in achterstandswijken als voor brede scholen in sociaal-economisch sterke wijken en nieuwbouwwijken gehanteerd worden.

Bestrijden onderwijsachterstanden hoog in het vaandel

Daarnaast scoort ook het bestrijden van onderwijsachterstanden hoog. Deze doelstelling heeft in vergelijking met vorig jaar meer prioriteit gekregen (18% gestegen). Dit thema speelt vanzelfsprekend vaak in achterstandswijken, maar opvallend vaak ook in de andere wijken.

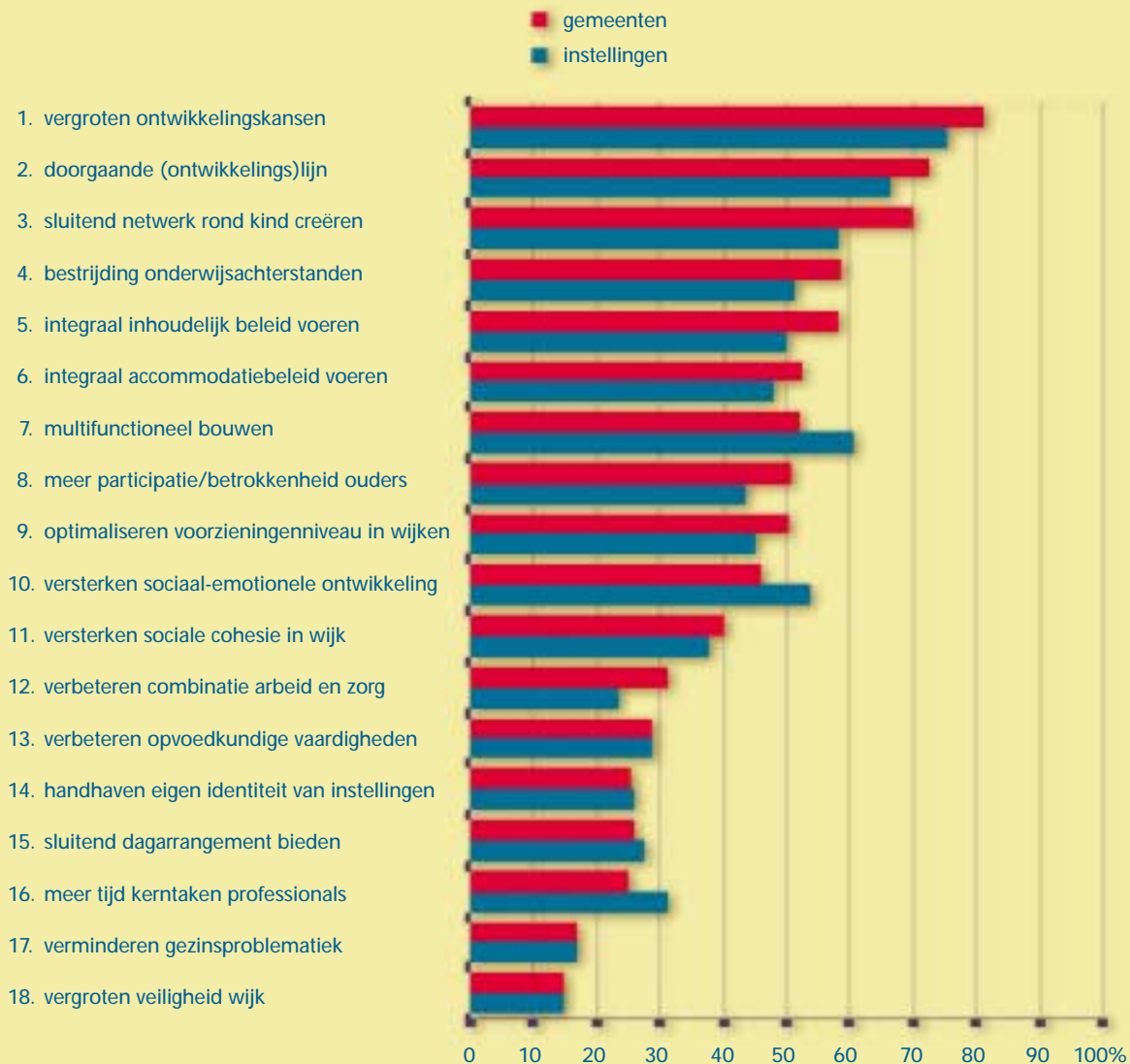
Integraal werken

Een ander type doelen heeft betrekking op het eigen functioneren van gemeenten. De ontwikkeling van brede scholen wordt door meer dan de helft gemeenten aangegrepen om integraal werken te bevorderen, zowel wat betreft integraal inhoudelijk beleid voeren als op het vlak van integraal accommodatiebeleid.

Het lokaal beleid ten aanzien van brede scholen is vooral nauw verweven met ontwikkelingen op het vlak van:

- VVE (72%);
- kinderopvang en dagindeling (63%);
- jeugdbeleid (62%);
- huisvestingsbeleid (61%);
- GOA (57%);
- en sociaal beleid/welzijnsbeleid (55%).

De beleidsterreinen sport (25%), cultuur (18%) en stedenbouw (23%) worden wel relevant geacht maar zijn in veel minder gemeenten bij de ontwikkeling van brede scholen betrokken.

Figuur 10

• Welke doelstellingen vinden gemeenten en instellingen zeer belangrijk?, 2002 (gemeenten n=145-155; instellingen n=82-72)

Multifunctioneel bouwen in opkomst

In vergelijking met vorig jaar vinden meer gemeenten en instellingen multifunctioneel bouwen een zeer belangrijke doelstelling (met respectievelijk 22% en 25% gestegen). Dit thema speelt vooral in nieuwbouwwijken.

Investeren in gezin en omgeving

De helft van de gemeenten hecht veel belang aan het vergroten van participatie en betrokkenheid van ouders. Opvoedingsondersteuning is in bijna een kwart van de gemeenten aan de orde. Daarnaast richt ongeveer de helft van de gemeenten zich met hun brede scholen rechtstreeks op de wijk, dat wil zeggen op het verbeteren van het voorzieningenniveau en het versterken van de sociale cohesie in de wijk.

Inspelen op behoeften tweeverdieners

Ruim een kwart van de gemeenten houdt rekening met het toenemend aantal tweeverdieners, hetgeen zich uit in de ambitie om meer mogelijkheden te creëren voor combinatie van arbeid en zorg en sluitende dagarrangementen. Deze doelen gelden met name voor brede scholen in sociaal-economisch sterke wijken en nieuwbouwwijken.

Meer tijd voor kerntaken

Vooraf instellingen hechten er aan dat brede scholen professionals op de werkvloer ontlasten. Onder meer door er voor te zorgen dat leerkrachten weer meer tijd krijgen om dat te doen waar ze goed in zijn, namelijk lesgeven.

2.5 COMMUNICATIE EN DRAAGVLAK

Groot draagvlak voor brede scholen

Er is sprake van een goed tot zeer goed draagvlak voor brede scholen bij colleges van B&W, directies en besturen van scholen en instellingen en bij professionals op de werkvloer. Ook bij ambtelijke vertegenwoordigers van gemeenten is er veel draagvlak voor brede scholen.

Het draagvlak bij kinderen, ouders en buurtbewoners wordt iets lager – dat wil zeggen als redelijk – ingeschat. Vertegenwoordigers van instellingen zijn daarin overigens wat optimistischer dan de gemeenten.

Kinderen worden actief betrokken

Kinderen en jongeren worden vooral betrokken bij brede scholen door hun deelname aan het activiteitenaanbod. Ook in groepsgesprekken en discussies komen brede scholen aan de orde. Daarnaast wordt soms gebruik gemaakt van enquêtes.

Ouders en buurtbewoners hebben inspraak

Ouders worden in de ruime meerderheid van de gemeenten bij de ontwikkeling van brede scholen betrokken via de medezeggenschapsraad of ouderaad (84%) en inspraakavonden (67%). Ook wordt er gebruik gemaakt van enquêtes (49%).

Buurtbewoners worden vooral betrokken via wijkraden of wijkplatforms (57%) en inspraakavonden (55%).

Ouders zijn vaker dan buurtbewoners actief bij brede scholen betrokken, als vrijwilliger (resp. 57% en 39%) of op professionele basis (resp. 23% en 9%).

2.6 PROJECTORGANISATIE

Ruim de helft van de gemeenten investeert op dit moment in de opbouw van een projectorganisatie voor brede scholen. In de diverse projectorganisaties zijn een aantal gemeenschappelijke elementen te bespeuren. Deze elementen worden hier toegelicht.

Stuurgroep is standaard

In tweederde (67%) van de gemeenten is een regiegroep of stuurgroep brede school ingesteld. Daarin hebben bijna altijd ambtenaren (96%) zitting. Directies (61%) en bestuurders (60%) van scholen en instellingen maken hier ook vaak deel van uit. In iets mindere mate geldt hetzelfde voor wethouders (47%) en externe adviseurs (42%).

Projectleiding voor 2 dagen per week

Ruim de helft (57%) van de gemeenten heeft een projectleider aangesteld. De inzet hiervan kan variëren van 1 uur per week tot een fulltime aanstelling. Gemiddeld is er in een gemeente twee dagen per week projectleiding beschikbaar om brede scholen gestalte te geven.

Projectleiders opereren vooral op wijkoverstijgend niveau. Overleg vindt bijna altijd plaats op gemeentelijk niveau (86%). Soms is er ook sprake van overleg op wijkniveau (31%) of locatieniveau (26%). Gemeenten en instellingen participeren nauwelijks in overleg op regionaal (9%) of landelijk niveau (4%).

Multidisciplinaire samenwerking is in ontwikkeling

Inhoudelijk overleg tussen scholen en instellingen is van start gegaan (48%), of wordt voorbereid (44%). In eenderde (33%) van de gemeenten is er al sprake van multidisciplinaire samenwerking en in meer dan de helft (54%) is dat in voorbereiding.

Het inhoudelijk management van deze samenwerking ontbreekt nog in de helft van de gemeenten. Ruim eenderde (35%) treft voorbereidingen daartoe en in een klein deel (15%) functioneert het inhoudelijk management.

Beheer en exploitatie krijgen vorm

Het aantal gemeenten dat afspraken heeft gemaakt over het beheer en de exploitatie van brede scholen is in vergelijking tot vorig jaar toegenomen (van 36% naar 45%). In het merendeel van deze gemeenten zijn de afspraken ook schriftelijk vastgelegd.

De afspraken betreffen vooral het dagelijks beheer en de coördinatie, het instellen van een gebruikersoverleg en facilitair management. Afspraken over gezamenlijk onderhoud ontbreken nog in meer dan de helft (60%) van de gemeenten.

Een vorm van gesplitst beheer waarbij alle participanten zelf het beheer van hun deel van het gebouw verzorgen is nog steeds het meest popu-

lair. Maar ten opzichte van vorig jaar is het aantal gemeenten met deze beheersvariant fors afgenomen (van 59% naar 38%).

Andere beheersconstructies komen daarentegen vaker voor. Dan gaat het om beheer door een onafhankelijke beheersorganisatie (17%), alle beheerstaken door één van de participanten verzorgd (14%) en beheer door een facilitaire organisatie (12%).

Gemeenten maken gebruik van externe adviseurs

Het aantal gemeenten dat externe adviseurs inhuurt om de ontwikkeling van brede scholen te ondersteunen is ten opzichte van vorig jaar toegenomen van 51% naar 65%.

Integraal beleid voeren

De samenwerking tussen gemeentelijke afdelingen is verbeterd ten opzichte van het vorig jaar. Vorig jaar werd deze samenwerking overwegend als redelijk bestempeld, nu is dat redelijk tot goed.

De gemeentelijke afdelingen onderwijs (96%) en welzijn (85%) nemen het voortouw in het ontwikkelen van brede scholen. Accommodatiebeheer (39%) en financiën (36%) zijn veel minder nadrukkelijk betrokken. De beleidssectoren cultuur (27%), sport (24%) en zorg (24%) participeren het minst vaak in het proces. De betrokkenheid van de stedenbouw (26%) en ruimtelijke ordening (30%) is in vergelijking tot vorig jaar aanzienlijk verbeterd (beide 10% gestegen).

2.7 ROLVERDELING

In het proces van de ontwikkeling van brede scholen hebben gemeenten, scholen en instellingen verschillende rollen, taken en verantwoordelijkheden. Bovendien is de rolverdeling aan verandering onderhevig. Gemeenten en instellingen zijn het er in hoge mate over eens hoe de rollen in de toekomst verdeeld zouden moeten worden.

Gemeente blijft de regie voeren

Gemeenten hebben nu het voortouw in het proces van de ontwikkeling van brede scholen. Althans volgens henzelf. Vertegenwoordigers van instellingen dichten de gemeente een meer bescheiden rol toe. Zij vinden dat schoolleiders op dit moment een minstens even grote rol spelen.

Over de toekomstige rol van de gemeente zijn beide partijen eensgezind: de gemeente dient nadrukkelijk betrokken te blijven maar zou zich op den duur moeten beperken tot regie en evaluatie.

Besturen van scholen en instellingen gaan meer sturen

Schoolbesturen en besturen van instellingen zijn tot nu toe op de achtergrond gebleven. Hun rol zal de komende periode toenemen. Van hen wordt meer initiatief verwacht en sturing ten aanzien van de inhoudelijke invulling van brede scholen. Tevens zouden zij zich nadrukkelijk moeten bemoeien met evaluatie en communicatie.

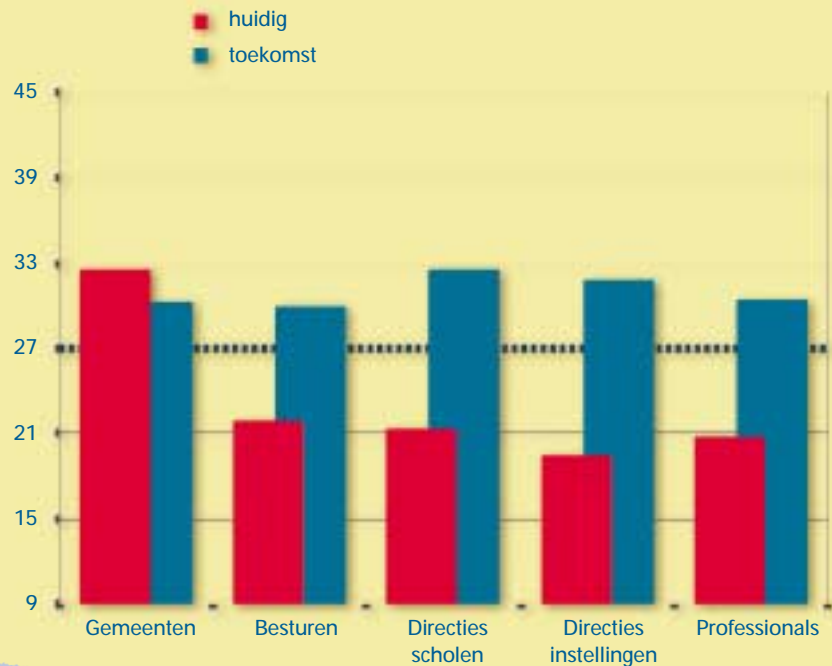
Directies vervullen in de toekomst een sleutelrol

Directies van scholen en instellingen zullen in de nabije toekomst veel zwaarder belast worden. Op alle fronten wordt hun rol aanzienlijk groter. Zij zullen een voortrekkersrol gaan vervullen, met name bij de inhoudelijke invulling van brede scholen en de uitvoering van activiteiten. Maar ook communicatie ondersteuning en scholing en het bewaken van de voortgang behoort straks tot hun takenpakket.

Taken van professionals gaan fors toenemen

Ook de rol van de professionals van scholen en instellingen wordt in de toekomst aanzienlijk groter ingeschat. Inhoud en uitvoering vormen straks de hoofdmoot van hun takenpakket maar ook communicatie en informatievoorziening gaan daar volgens de respondenten deel van uitmaken.

*De score per partij is de optelsom van gemiddelde scores op een vijfpuntschaal (1=zeer gering en 5=zeer groot) over 9 verschillende rollen; als een partij op alle 9 rollen gemiddeld (=3) scoort, is de uitkomst 27.

Figuur 11

• Huidige en toekomstige rolverdeling tussen gemeente en bestuurders, directies en professionals van scholen en instellingen, 2002 (gemiddelden*; n=104-141)

2.8 FINANCIERING

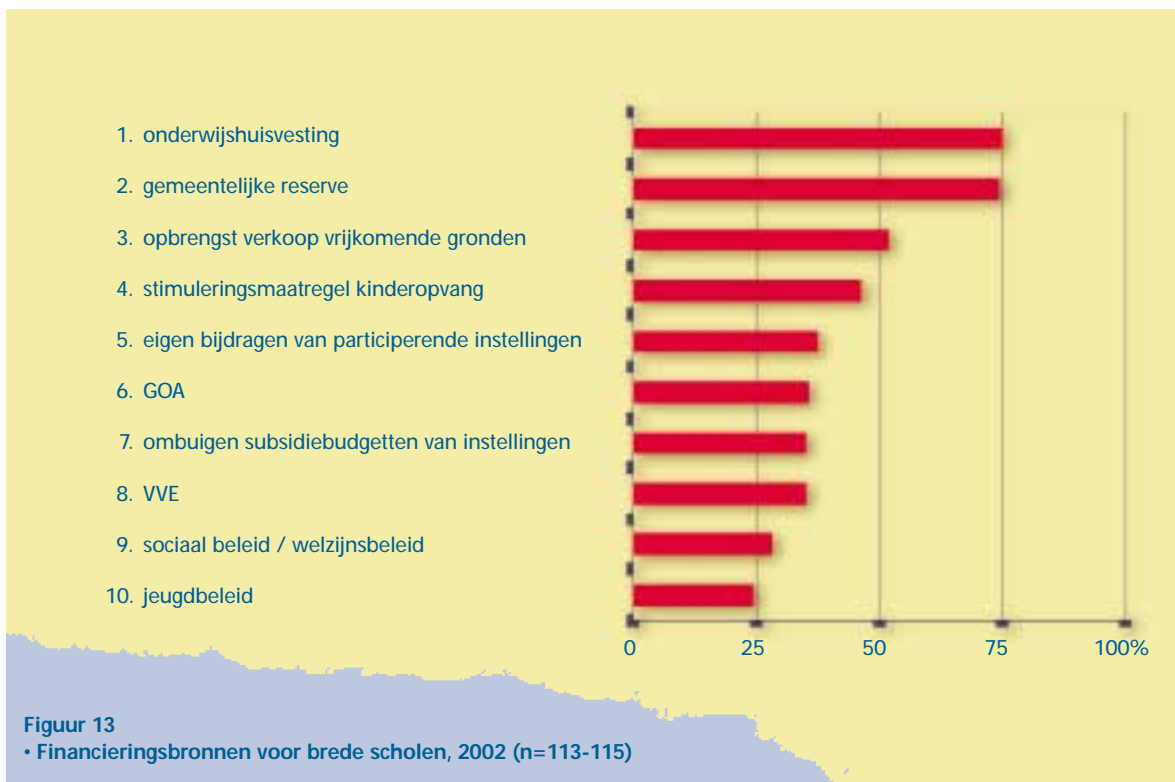
Beschikbare budgetten zeer divers

De budgetten die gemeenten beschikbaar hebben voor de ontwikkeling van brede scholen lopen sterk uiteen.

Een tiental gemeenten heeft een budget van meer dan 10 miljoen euro voor brede scholen gereserveerd. Bij enkelen van hen loopt het budget op tot boven de 20 miljoen. Een kwart van de

gemeenten beschikt over een budget van enkele miljoenen euro's. Nog eens een kwart kan beschikken over een budget van enkele tonnen. De overige gemeenten (38%) hebben maximaal 100.000 euro gereserveerd.

De meerderheid van de budgetafspraken betreft de periode 2000-2004.

Miljoeneninvesteringen in adequate huisvesting

De investeringen in huisvesting (kosten voor nieuwbouw, verbouw en/of grondkosten) van brede scholen vormen de grootste kostenpost. De gemiddelde investering bedraagt per gemeente ongeveer dan 16 miljoen euro.

Structurele kostenposten

Structurele kostenposten betreffen onder meer personele kosten (o.a. projectleiding), subsidiëring van het activiteitenaanbod en exploitatielasten. Daarnaast is er sprake van materiaal- en communicatiekosten. In totaal trekken gemeenten voor de structurele kostenposten jaarlijks gemiddeld ongeveer 250.000 euro uit.

Financieringsbronnen

De belangrijkste financieringsbronnen voor dekking van de investeringen betreffen de eigen gemeentelijke reserves (75%) en de beschikbare middelen voor onderwijshuisvesting (75%). Daarnaast wordt vaak gebruik gemaakt van de opbrengst van de verkoop van vrijkomende gronden (52%). Ook de budgetten van de participerende instellingen worden bij de financiering van brede scholen betrokken, hetzij rechtstreeks (37%), hetzij via ombuiging van subsidiebudgetten (35%). Daarnaast worden de budgetten van verschillende beleidslijnen gebundeld ingezet. De belangrijkste daarvan betreffen de stimuleringsmaatregel kinderopvang, de regeling voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (GOA).

Onvoldoende financiële dekking

Bijna de helft (48%) van de gemeenten slaagt er niet in voldoende financiële middelen voor de ontwikkeling van brede scholen vrij te maken. Het gemiddelde financieringstekort bedraagt per gemeente ongeveer 2 miljoen euro.

2.9 RESULTATEN

Meerwaarde brede scholen wordt nog nauwelijks in beeld gebracht

In de meeste gemeenten (71%) is nog geen sprake van evaluatie. In een aantal gemeenten (19%) worden voorbereidingen getroffen. In enkele gemeenten (10%) is de evaluatie van start gegaan.

Gemeenten en instellingen zijn optimistisch over resultaten

Er zijn dus nog nauwelijks harde gegevens over mogelijk behaalde resultaten beschikbaar. Toch zijn zowel gemeenten als instellingen van mening dat de belangrijkste doelen gerealiseerd (zullen) worden. Volgens hen hebben brede scholen nu al een meerwaarde, met name op het vlak van ontwikkelingskansen voor kinderen en bestrijding van onderwijsachterstanden. Bovendien zijn zij er van overtuigd dat brede scholen bijdragen aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Vertegenwoordigers van instellingen menen dat brede scholen bovendien bijdragen aan de veiligheid en sociale cohesie in de wijk.

2.10 KNELPUNTEN

Aan de vertegenwoordigers van de gemeenten en instellingen is gevraagd de knelpunten in het ontwikkelingsproces te specificeren en tevens aan te geven welke knelpunten door de rijksoverheid opgelost zouden moeten worden.

Gemeenten en instellingen vrezen over het algemeen dat de ontwikkeling van brede scholen zal stagneren, omdat zij niet bij machte zijn alle knelpunten op te lossen. Zij vragen dan ook in toenemende mate om ondersteuning van het rijk (en provincies) met name op het vlak van geld, tijd en regelgeving.

De meest dringende knelpunten zijn hierna samengevat. Ter illustratie zijn enkele citaten van gemeenten opgenomen (cursief weergegeven).

Knelpunt 1: Financiële tekorten

Veruit het belangrijkste knelpunt voor gemeenten en instellingen betreft de financiële dekking van de ontwikkeling van brede scholen. Zij beschouwen het gebrek aan financiële armslag als een zeer serieuze bedreiging voor brede scholen (in wording). In 52% van de gemeenten is er (nog) geen dekking gevonden voor de benodigde investeringen. De investeringen in nieuwe huisvesting van brede scholen roepen de grootste problemen op (in 40% van de gemeenten). Maar ook de financiering van projectorganisatie, locatie-management en beheer vormen een belangrijk struikelblok (in 25% van de gemeenten). Met name voor kleine gemeenten lijken de financiële hindernissen vaak groot.

Naar aanleiding van de financiële verkenning is al wel duidelijk dat de gemeente een forse investering moet doen, die wellicht als gevolg heeft dat de ozb moet worden verhoogd.

De huisvestingsvergoeding is te laag om naast het onderhoud van bestaande gebouwen ook grote investeringen in nieuwbouw te plegen. De overschrijdingsregeling voor het bijzonder onderwijs blokkeert een extra investering uit de algemene bestemmingsreserve van de gemeente.

Als de instellingen kiezen voor een onafhankelijke beheersorganisatie, zullen hiervoor middelen moeten worden vrijgemaakt. Hier wordt in de onderwijsfinanciën geen rekening mee gehouden.

Als kleine gemeente hebben wij onvoldoende eigen middelen om een voorziening met een heel brede doelstelling te realiseren. Subsidies van rijk, EU en provincies zijn moeilijk los te krijgen en vaak ook maar bedoeld voor een onderdeel van het gehele project. Wij hebben nog geen subsidie stroom ontdekt die zich richt op het gehele concept. Het vinden van aanvullende financiering neemt (te) veel tijd in beslag. De deelnemers aan het project dreigen hierdoor af te haken omdat de gebouwelijke nood hoog is.

De landelijke overheid zou extra middelen beschikbaar moeten stellen voor de ontwikkeling van brede scholen en dan niet alleen aan grote gemeenten, maar met name aan de kleinere gemeenten.

Knelpunt 2: Tijdgebrek en werkdruk

Een tweede knelpunt betreft tijdgebrek. De realisatie van een brede school is een complexe onderneming en vraagt gedurende langere tijd extra inspanningen van vele betrokkenen op diverse niveaus. Een kwart van de gemeenten maakt zich ernstige zorgen over de extra werkdruk en belasting die dit met zich meebrengt, met name voor professionals van scholen en instellingen. Maar ook binnen de gemeentelijke organisatie is vaak onvoldoende capaciteit beschikbaar.

Voor een kleine gemeente is een brede school wel een mega-project.

De werkdruk en belasting van professionals van scholen en instellingen moeten verminderen.

Professionele docenten c.q. begeleiders zijn moeilijk te krijgen om 15:30.

Knelpunt 3: Regelgeving

De huidige regelgeving op verschillende niveaus (o.a. landelijke wetgeving, CAO's en gemeenteverordeningen) plaatst gemeenten die brede scholen (willen) ontwikkelen regelmatig voor problemen. Met name de verschillen in regelgeving tussen onderwijs, kinderopvang en welzijn bemoeilijken het integraal werken.

In het kader van de onderwijshuisvesting, waarbij de gemeente financieel verantwoordelijk is voor het buitenonderhoud, kan geen vergelijk getrokken worden met de (normale) regels tussen huurder en verhuurder. Er is dan geen vergelijk te trekken met een onderwijsinstelling en bijvoorbeeld een kinderopvanginstelling.

De arbeidsvoorwaarden voor onderwijs en kinderopvang beter op elkaar afstemmen. Juridische belemmeringen opheffen: niet onderwijspersoneel op scholen onder dezelfde CAO/rechtspositie.

In de praktijk blijkt het lastig beheer van een accommodatie te organiseren voor zoveel verschillende gebruikers met name inzake verdeling verantwoordelijkheden, juridisch eigendom, en beheersbare exploitatiekosten.

Knelpunt 4: Verkokering

Brede scholen vereisen samenwerking tussen diverse disciplines. Gebrek aan afstemming en ontkokering op verschillende niveaus staat integraal werken in de weg. Knelpunten betreffen met name cultuurverschillen tussen de onderwijszuilen onderling, tussen scholen en instellingen, en het gebrek aan ontschotting tussen beleidssectoren op lokaal en landelijk niveau. Voor vertegenwoordigers van instellingen weegt dit punt minder zwaar dan voor gemeenten.

Het is lastig om alle neuzen dezelfde richting op te laten wijzen. Er is sprake van informatie achterstand, verschillende belangen en interesses bij deelnemers.

Betrokken scholen en instellingen hebben hun specifieke 'eigen'-belangen. Daarvan afstand nemen/doen in het belang van een nieuwe voorziening blijkt vaak moeilijk.

Het bewaren van de eigen identiteit van de drie basisscholen (pc, rk, en openbaar) vertaalt zich tot nog toe in het belangrijk vinden van een eigen entree.

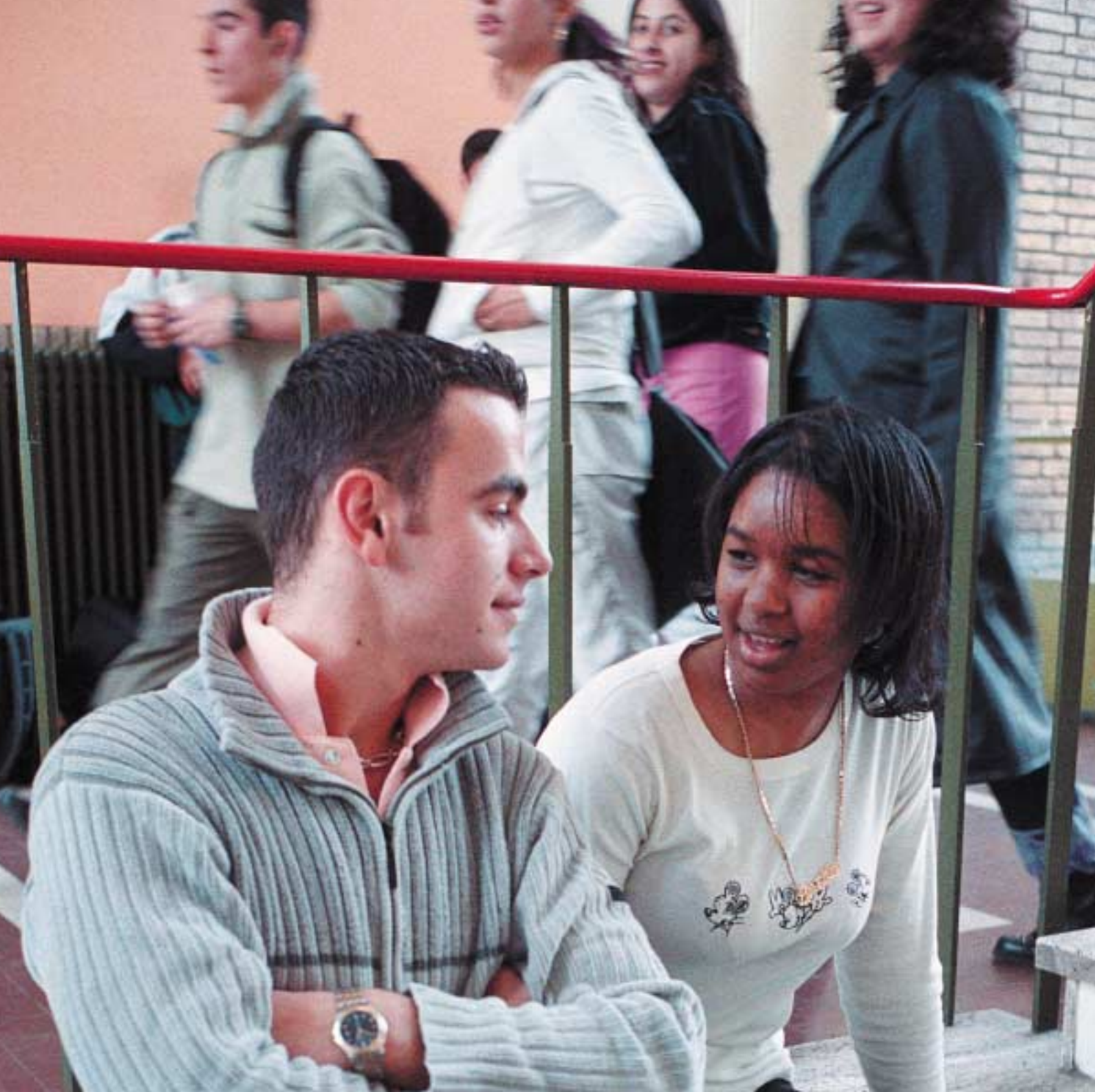
Gebrek aan integrale ondersteuning vanuit meerdere ministeries bij ketenbenadering en samenwerking. Er zit niet echt een lijn in de landelijke ontwikkelingen naar mijn idee. Het rijk zou bij het afkondigen van overheidsmaatregelen op het gebied van onderwijs en welzijn al van een integraal standpunt uit moeten gaan en deze verstaalslag niet geheel en al aan gemeentes moeten overlaten.

Knelpunt 5: Evaluatie en monitoring

Naarmate de ontwikkeling van brede scholen in gemeenten vordert, neemt ook de behoefte toe om de meerwaarde ervan zichtbaar te maken. Op dit moment is er nog geen kant-en-klaar model voor monitoring en/of evaluatie van brede scholen beschikbaar.

Er zou moeten worden voorzien in een bruikbare aanpak voor monitoring en evaluatie van brede scholen.

We hebben handvatten voor evaluatie en monitoring nodig.

3 TRENDS

De ontwikkeling van brede scholen is inmiddels enkele jaren oud. Langzamerhand komt er meer informatie beschikbaar over processen, beoogde opbrengsten, knelpunten en succesfactoren. In dit tweede jaarbericht rapporteren we de overstand van zaken in 2002. Omdat we over meer gegevens beschikken en vergelijkingen kunnen maken met het voorgaande jaar kunnen we de ontwikkeling van brede scholen in Nederland nu voor het eerst trendmatig analyseren. Dat doen we in dit laatste hoofdstuk. Onze verwachting is dat de hierna genoemde trends zich de komende periode nadrukkelijk zullen manifesteren.

1 BREDE SCHOLEN BREKEN LANDELIJK DOOR

De ontwikkeling van brede scholen is rond 1995 voortvarend gestart in Groningen en Rotterdam. In de daaropvolgende jaren hebben enkele tientallen gemeenten zich bij die kopgroep gevoegd. Met name vanaf 2000 hebben andere Nederlandse gemeenten in grote getale dat voorbeeld gevolgd. Als de huidige trend doorzet, worden er over enkele jaren in heel Nederland – dat wil zeggen in vrijwel elke gemeente – brede scholen gerealiseerd.

2 BASISVOORZIENING IN ELKE WIJK

Aanvankelijk zetten gemeenten de ontwikkeling van brede scholen bescheiden in. Veelal wordt gestart met een pilotproject waarin in één wijk geïnvesteerd wordt in de totstandkoming van een brede school. De eerste ervaringen zijn kennelijk bemoedigend genoeg om de ontwikkeling verder door te zetten. Naar verwachting zal de ontwikkeling van brede scholen zich de komende jaren fors uitbreiden, van achterstandswijken naar nieuwbouwwijken en van de steden naar dorpskernen op het platteland. Gemeenten lijken overigens enigszins terug te komen van het idee dat elke school breed zou moeten worden. Maar als gemeenten er in slagen hun ambities waar te maken, worden brede scholen uiteindelijk wel een basisvoorziening in elke wijk.

3 VRAAGGESTUURD PROGRAMMEREN

Als gevolg van diverse maatschappelijke en economische ontwikkelingen in de samenleving wordt steeds vaker een beroep op scholen gedaan. Of het nu gaat om het bestrijden van achterstanden, het versterken van de sociale cohesie in de wijk of het realiseren van meer opvangmogelijkheden voor kinderen van tweeverdieners, veelal zijn zij het eerste aanspreekpunt. Dat stelt scholen, instellingen én beleidsmakers voor de opdracht om met de inhoudelijke invulling van brede scholen een samenhangend antwoord te bieden op alle vragen die op hen afkomen. Oftewel, bij de programmering van voorzieningen en activiteiten uitgaan van behoeften van kinderen, ouders en overige bewoners in de wijk. Dat klinkt gemakkelijker dan het is, gezien het feit dat er op dit vlak nog nauwelijks systematisch gegevens worden verzameld.

4 SAMEN VERANTWOOR- DELIJK VOOR KINDEREN EN HUN OMGEVING

Samenwerking – tussen basisschool, peuterspeelzaal, kinderdagverblijf, welzijn (en steeds vaker ook organisaties als bibliotheek, consultatiebureau en schoolarts) – is hét kenmerk van brede scholen. Zonder samenwerking geen brede school. Toch is samenwerking geen doel op zich. Scholen en hun partners spannen zich gezamenlijk in om een aantal doelen te realiseren. Zij lijken daarbij steeds beter in het vizier te krijgen wat zij met brede scholen willen bereiken. Het gaat om de volgende hoofddoelen en bijbehorende operationalisaties:

- *Meer kansen voor kinderen*
  - creëren doorgaande ontwikkelingslijnen
  - stimulerend naschools aanbod sport en cultuur
- *Meer kansen voor ouders*
  - meer opvoedhulp en extra zorg
  - meer opvangmogelijkheden tweeverdieners
- *Meer kansen voor de wijk*
  - versterken sociale cohesie
  - verbeteren voorzieningenniveau

Opvoedingsverantwoordelijkheid is in de eerste plaats een zaak van ouders. De brede school partners zullen daar met hun zorg voor kind en omgeving bij dienen aan te sluiten. Het blijkt echter niet eenvoudig om de relatie met ouders vorm te geven. De komende periode zullen de samenwerkingspartners moeten zoeken naar manieren om ouders meer te betrekken bij de totstandkoming en uitvoering van brede school activiteiten.

5 DRUK OP HET MANAGEMENT NEEM TOE

Aanvankelijk kwamen de gangmakers van brede scholen uit diverse hoeken en geledingen van de maatschappij. Inmiddels lijkt de rolverdeling uitgekristalliseerd.

De gemeente blijft de regie voeren, bewaakt de voortgang en draagt zorg voor evaluatie van processen en opbrengsten. Schoolleiders en directies van instellingen zijn de belangrijkste spelers in het veld en krijgen de komende periode de meeste taken toegeschoven. Hun besturen blijven enigszins op de achtergrond opereren. De directies dragen samen met hun medewerkers zorg voor de concrete invulling van brede scholen en de uitvoering van activiteiten. Bovendien wordt van hen initiatief verwacht en zijn zij betrokken bij scholing, voortgangscontrole en evaluatie. Tenslotte worden zij ook geacht de communicatie binnen de eigen organisatie en daarbuiten te verzorgen.

6 PROFESSIONEEL GEORGANISEERD

Een professionele organisatie is onmisbaar. Overbelasting dreigt en de continuïteit van de ontwikkeling van brede scholen kan alleen dan gegarandeerd worden als het proces niet uitsluitend afhangt van individueel enthousiasme en gedrevenheid.

De zorg voor een gedegen projectorganisatie ligt primair bij de gemeente als regisseur van het proces. Dat betekent veelal dat zij bestuurlijk commitment organiseren in een stuurgroep, dat zij een projectleider aanstellen en dat zij het brede school management op de werkvloer faciliteren. Daarnaast wordt van gemeenten verwacht dat zij in overleg met de besturen goede oplossingen aandragen voor beheer en exploitatie van multifunctionele accommodaties.

In gemeenten die enkele jaren geleden gestart zijn met brede scholen is de projectorganisatie vaak al tot volle wasdom gekomen. De verwachting is dat de komende periode ook de overige gemeenten fors zullen moeten investeren in samenwerking.

7 VOORZIEN IN ADEQUATE HUISVESTING

De brede school is zeker niet synoniem aan nieuwe multifunctionele gebouwen. Een groot aantal brede scholen krijgt in bestaande gebouwen gestalte. Wel blijkt het noodzakelijk om voldoende binnen- en buitenruimte te creëren om de programmering uit te kunnen voeren. Dat vraagt van de gemeente maatwerk in de wijk en afstemming van nu nog vaak separate ontwikkelingen op het gebied van accommodatiebeleid, herstructurering, speelpleinen, groenvoorzieningen etc.. Het is dan ook niet verwonderlijk dat gemeenten integraler gaan werken en dat naast de afdelingen onderwijs en welzijn ook stedenbouw en ruimtelijke ordening steeds meer bij het proces betrokken worden.

8

ZOEKEN NAAR FINANCIËLE OPLOSSINGEN

Brede scholen vergen eenmalige miljoenen investeringen in huisvesting en structurele budgetten voor organisatie en beheer. De vraag is echter wie dat gaat betalen.

Ongeveer de helft van de gemeenten slaagt er niet in hiervoor voldoende financiële dekking te vinden, ook al spreken zij daarvoor de eigen reserves aan. Gezien het feit dat gemeenten in de nabije toekomst nog veel meer brede scholen willen realiseren, zal het gebrek aan financiële middelen alleen maar nijpender worden. De komende periode zal dan ook zeer nadrukkelijk in het teken staan van het zoeken naar financiële oplossingen.

9

RESULTATEN ZICHTBAAR MAKEN

Dit jaar is de roep om resultaten gaan klinken. Dat was een kwestie van tijd. Gemeenten, scholen en instellingen spenderen veel tijd, energie én geld aan brede scholen. De vraag wat dat allemaal oplevert, dient op een gegeven moment beantwoord te worden. Evaluatie van brede scholen staat echter nog in de kinderschoenen. De verwachting is dat gemeenten naarstig op zoek zullen gaan naar een instrumentarium waarmee de meerwaarde van brede scholen in beeld kan worden gebracht. Niet alleen om alle investeringen te verantwoorden, maar ook om bijstellingen van beleid en praktijk mogelijk te maken.

Kinderboekenweek

11/10 t/m 13 oktober 2001

Zeldzaam leuk prentenboekje over een ontzettend eigenwijs muisje.

Wolke Andriessen heeft drie boeken over
gewone huizenwoningen met prachtige tekeningen van
de Kunstboekmakers. 14,95 - 4,95

Kinderboekenweek

11/10 t/m 13 oktober

2001

Lekker
eekjes

Colofon

Uitgave & tekst

Oberon

Vormgeving

Buro Dvada, Utrecht

Druk

USP bv, Utrecht

Fotografie

Sijmen Hendriks

ISBN: 90-805646-3-X

Utrecht, september 2002

In opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

© 2002 Oberon

Niets van deze uitgave mag verveelvoudigd worden, op wat voor wijze dan ook, of opgeslagen worden in een gegevensbestand zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Nederland realiseert op grote schaal brede scholen. Feiten en cijfers over brede scholen in Nederland worden jaarlijks gepubliceerd in een jaarbericht. Het eerste jaarbericht is in 2001 verschenen. In het nieuwe jaarbericht 2002 worden een aantal facetten van de brede school nader belicht en worden trends zichtbaar gemaakt. U kunt jaarberichten bij Oberon bestellen.

Ministerie van Onderwijs
Cultuur en Wetenschappen

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Oberon

ONDERZOEK & ADVIES
VOOR DE ONDERWIJS- EN WELZIJNSSECTOR
POSTBUS 1423
3500 BK UTRECHT
TEL. : 030 - 230 60 90
FAX : 030 - 230 60 80
E-MAIL : info@oberon-o-a.nl